

Maa-ameti tehniline protsessi juhend riigi infosüsteemi haldussüsteemis

Version 2.2

Maa-amet
02.07.2021

Sisukord

Sissejuhatus	3
Põhimõisted	4
1. Üldised menetlusreeglid	6
1.1. Menetluse kestus ja üldsisu	6
1.2. Alusdokumentide ja üldandmete kontroll.....	6
1.3. Ruumiandmete kontroll	6
2. Dokumentatsiooni kontroll	7
2.1. Andmete koosseisu kontroll	7
2.2. Kehtiva geodeetilise süsteemi kasutamine	7
2.3. Eesti topograafia andmekogu andmete kasutamine.....	8
2.4. Ruumiandmekogumite ja osutatavate teenuste vastavus INSPIRE nõuetele	8
2.5. Aadressiandmete süsteemi kasutamine	9
2.6. Kohanimeregistri andmete kasutamine	9
LISA 1. Kooskõlastusmenetlusel esitatavad küsimused	10
LISA 2. Garantiikiri (e kinnituskiri)	12
LISA 3. Aadressiandmete süsteemi kasutamine	13

Sissejuhatus

Käesolev kord on juhtnööriks Maa-ameti ametnikele, kes annavad kooskõlastusi ning hinnanguid riigi infosüsteemi haldussüsteemi (RIHA) esitatud andmekogudele ja muudele objektidele. Samuti on kord abiks andmekogude haldajatele, kes saavad ülevaate Maa-ameti seisukohtadest ja nõuetest andmekogude dokumentatsiooni kooskõlastamisel.

Maa-amet hindab ja kontrollib andmekogu dokumentatsiooni kooskõlastamisel andmekogu korralduslike ja infotehnoloogiliste tingimuste vastavust [ruumiandmete seaduses \(RAS\)](#) sätestatud nõuetele ruumiandmete töötlemise, ruumiandmekogude haldamise ja ruumiandmeteenuste osutamise osas. Kohanimeandmetele rakendub lisaks ruumiandmete seadusele [kohanimeadus](#) (KNS).

Ruumiandmed on andmed, mis on seotud konkreetse asukoha või geograafilise alaga või kirjeldavad ruumiobjektide asukohta, omadusi ja kuju geograafilises ruumis. Kõige levinumad ruumiandmed on koha-aadressid (sisalduvad enamikes andmekogudes), nt isiku või sündmuse asukoha aadressid. Ruumiandmed on ka objekti (nt hoone, tee, maa-ala piir) kujutised kaardil.

Maa-amet kooskõlastab vastavalt RAS § 75 lg 2 ja [Maa-ameti põhimäärusele](#) (§ 5 lg 1) RIHA-s andmekogu dokumentatsiooni andmekogus töödeldavate ruumiandmete osas enne selle:

- asutamist;
- kasutusele võtmist;
- andmekoosseisu muutmist;
- lõpetamist (sh andmekogu jagunemisel, andmekogude ühendamisel).

Maa-ameti kooskõlastusmenetlus võib lõppeda järgmiste otsustega:

- kooskõlastamine;
- kooskõlastamine märkustega või tingimuslikult;
- mittekooskõlastamine;
- läbi vaatamata jätmine.

Kooskõlastuse käigus teeb Maa-amet kindlaks, kas andmekogus töödeldakse ruumiandmeid ning kui seda ei tehta, katkestatakse menetlus ja tehakse läbi vaatamata jätmise otsus.

Kooskõlastusmenetluse läbiviimiseks on aega 20 tööpäeva, mille jooksul teeb Maa-amet kooskõlastusotsuse ning sisestab selle RIHA-sse. Kui 20 tööpäeva möödudes ei ole Maa-amet saanud andmekogu omanikult piisavalt informatsiooni otsuse tegemiseks, märgitakse RIHA-sse otsus: ei kooskõlasta.

Eesti riigiasutuste asjaajamiskeeleks on eesti keel, millest tulenevalt aktsepteerib Maa-amet üksnes eestikeelset dokumentatsiooni ([Keeleseadus](#) § 10 lg 1). Võõrkeelsed andmeväljad ja/või arusaamatu sisuga (nt üksnes asjaosalistele mõistetavate lühenditega) andmeväljad loetakse läbivaatamisel tühjadeks andmeväljadeks.

Põhimõisted

Aadressiandmed – andmed, mille abil kirjeldatakse aadressiobjekti asukohta ja määratakse see. (RAS § 41). RIHA menetluse kontekstis käsitletakse aadressiandmeid ruumiandmete seaduse tähenduses. St ei mõelda näiteks e-kirja aadresse, IP-aadresse ega muid aadresse, mis ei ole seotud objektide asukohaga geograafilises ruumis.

Aadressiandmete süsteem (ADS) – organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab aadressiobjektide ühese identifitseerimise nii nende asukohas kui ka eri andmekogudes ning koha-aadresside määramise ja aadressiandmete töötlemise ühtse korralduse. Aadressiandmete süsteem on ruumiandmete infrastruktuuri alus ja kindlustab andmekogude pidamist. (RAS § 39)

Eesti geoportaal – veebileht, mis võimaldab internetikeskkonnas keskset juurdepääsu ruumiandmetele ning nendega seotud teabele ja teenustele. (RAS § 16)

Esitaja (andmekogu esitaja) – isik (tavaliselt asutus või ettevõte), kes on andmekogu (või infosüsteemi, vms) RIHA-sse kooskõlastamiseks esitanud.

Eesti topograafia andmekogu (ETAK) – riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, kuhu kantakse üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste andmed ning andmed, mis kirjeldavad nende nähtuste sisu, suhteid ja konteksti. (RAS § 67)

Geodeetiline süsteem – organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab ühtses koordinaat- ja kõrgussüsteemis reaalmailma nähtuste asukoha määramise, raskuskiirenduse väärtuste määramise ning geodeetiliste tööde tegemise ühtse korralduse. Geodeetiline süsteem on ruumiandmete infrastruktuuri alus, mis kindlustab andmekogude pidamist. (RAS § 21)

INSPIRE (*Infrastructure for Spatial Information in the European Community*) – Euroopa Liidu ruumiandmete infrastruktuur, mis moodustatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt 14.03.2007 vastu võetud direktiivi 2007/2/EÜ alusel ja põhineb liikmesriikide ruumiandmete infrastruktuuridel.

Kohanimed – Kõik Eesti kohanimed peavad olema registreeritud kohanimeregistris (KNR) ja teised registrid peavad kasutama KNR-is olevaid kohanimesid. RIHA kontekstis keskendutakse nendele kohanimedele, mida ei ole võimalik töödelda ADS-i andmetele tuginedes. St kohanimed päritakse kohanimeregistrist või kohanimeregistriga otse liidestunud registrist (nt ADS-ist). Eesti kohanimede määramist, kasutamist ja selle üle järelevalvet reguleerib kohanimeseadus.

Põhiandmed – riigi infosüsteemi kuuluvasse andmekogusse kogutavad andmekogu unikaalsed andmed, mis tekivad andmekogu haldaja avalike ülesannete täitmise käigus. ([AvTs](#), § 43⁶)

Ruumiandmed – andmed, mis otseselt või kaudselt osutavad konkreetsele asukohale või geograafilisele alale, sealhulgas andmekogudes hallatavad andmed, mis kirjeldavad ruumiobjektide asukohta, omadusi ja kuju geograafilises ruumis. (RAS § 3 punkt 1)

Sihtnumber – aadressiga seotud postiindeks. Posti sihtnumbreid haldab Omniva. Vastavalt Omniva määratud reeglitele lisatakse ADS-i aadressidele posti sihtnumbrid ja muudetakse neid.

1. Üldised menetlusreeglid

1.1. Menetluse kestus ja üldsisu

Maa-amet teeb otsuse andmekogu dokumentatsiooni kooskõlastamise või mittekooskõlastamise kohta vähemalt 20 tööpäeva jooksul alates andmekogu dokumentatsiooni esitamisest RIHAsse (RAS § 75 lõige 6).

Kooskõlastamisel:

- 1) kontrollitakse, kas andmekogu sisaldab ruumiandmeid (sh aadressiandmeid ja kohanimeandmeid), vajadusel küsitakse täiendavaid dokumente ja täpsustavaid küsimusi (sh kontrollküsimused vt Lisa 1);
- 2) kui andmekogu ei sisalda ruumiandmeid, siis jätab Maa-amet andmekogu dokumentatsiooni läbi vaatamata;
- 3) kui andmekogu sisaldab ruumiandmeid, siis kontrollitakse ruumiandmete töötlemise nõuete täitmist (RAS § 75 lõige 5);
- 4) kui nõuded on täidetud, siis andmekogu dokumentatsioon kooskõlastatakse;
- 5) kui nõuded ei ole täidetud, kuid nõuete täitmise tingimused on dokumenteeritud (nt taotleja vastutava esindaja *kinnituskiri* (vt Lisa 2) puuduste kõrvaldamiseks kindla tähtaja jooksul), siis kooskõlastatakse andmekogu dokumentatsioon tingimuslikult;
- 6) kui nõuded ei ole täidetud ja dokumente nõuete täitmise kohta tulevikus ei ole esitatud, keeldutakse kooskõlastamisest ja antakse eitav vastus. Maa-ameti menetleja peab eitavat vastust põhjendama.

1.2. Alusdokumentide ja üldandmete kontroll

Kontrollitakse alusdokumentides (seadus, põhimäärus, seletuskiri, seaduse või põhimääruse eelnõu vms) sätestatud andmete koosseisu vastavust kooskõlastamiseks esitatud andmekogus kirjeldatuga ruumiandmete osas.

Andmeobjekte tuleb kirjeldada selliselt, et need oleksid võrreldavad andmekogu põhimääruse või seadusega, mis andmete kogumise ette näevad. Kui RIHA-s toodud andmeobjekti nimetus erineb nimetatud dokumentides toodust, tuleb lisada selgitus kommentaari lahtrisse selliselt, et on võimalik tuvastada seosed dokumentatsiooni ja andmeobjekti nimetuste vahel.

1.3. Ruumiandmete kontroll

Ruumiandmete olemasolul kontrollitakse ruumiandmete töötlemise ja kesksete süsteemide kasutamise nõuete täitmist:

- geodeetilise süsteemi kasutamist;
- Eesti topograafia andmekogu andmete kasutamist;
- ruumiandmekogumite ja osutatavate teenuste vastavust INSPIRE nõuetele;
- aadressiandmete süsteemi kasutamist;
- kohanimeregistri kasutamist.

2. Dokumentatsiooni kontroll

2.1. Andmete koosseisu kontroll

Kooskõlastamisele esitatud (RIHA-sse laetud) andmete koosseis peab olema struktureeritud kujul ning see peab sisaldama teavet, millised andmed on põhiandmed, millised on tehnilised andmeväljad ning millised andmed küsitakse teistest infosüsteemidest.

Kontrollitakse **ruumiandmete olemasolu** kooskõlastamiseks esitatud infosüsteemis:

- 1) kui ruumiandmeid ei tuvastata, lõpeb Maa-ameti kooskõlastusmenetlus RIHA-s läbi vaatamata jätmisega;
- 2) kui tuvastatakse ruumiandmete olemasolu, jätkatakse kooskõlastusmenetlust ning kontrollitakse kesksete süsteemide kasutamise ning ruumiandmete töötlemise nõuete täitmist.

Andmekoosseisu kontrolli käigus esitatakse enamasti ka **kontrollküsimused** (vt Lisa 1), mille eesmärk on selgitada millised ruumiandmeid andmekogus töödeldakse ja mil viisil, sellest sõltub millised nõuded andmekogule rakenduvad.

Kontrollitakse ruumiandmete määramist põhiandmeteks või nende päritolu muudest kesksetest registritest. **Põhiandmed** on riigi infosüsteemi kuuluvasse andmekogusse kogutavad andmekogu unikaalsed andmed, mis tekivad andmekogu haldaja avalike ülesannete täitmise käigus (AvTS § 43⁶).

Kui põhiandmeteks määramisel esineb vigu, võib põhjendatud juhul jätta andmekogu kooskõlastamata. Üldjuhul piirdub Maa-amet märkusega. Eesti aadressiandmed on aadressiandmete süsteemi (ADS-i) põhiandmed ja seega ei saa aadressid olla ühegi teise andmekogu põhiandmed. Andmekogus võivad tekkida küll esmakordselt seosed aadresside ja nähtuste, isikute jm vahel ja sellest tulenevalt võib aadress andmekogus olla unikaalse sisulise tähendusega, kuid aadressitekst saab pärineda ainult ADS-ist. Näiteks juhul, kui andmekogus kogutakse Eestis elavate isikute kontaktaadresse, peab andmekogu haldaja märkima, millisest andmekogust aadressid võetakse (st kas otse ADS-ist või kaudse liidestuse korral nt rahvastikuregistrist või äriregistrist vms).

Kui andmekogu kasutab kolmanda andmekogu andmeid teise andmekogu kaudu, tuleb märkida päritolu andmekoguks see andmekogu, mille kaudu andmeid kasutatakse.

2.2. Kehtiva geodeetilise süsteemi kasutamine

Geodeetiline süsteem on andmekogude pidamist kindlustav süsteem, mis tagab geodeetiliste, gravimeetriliste, topograafiliste, kartograafiliste ja maamõõdutööde tegemise ühtses koordinaatsüsteemis.

Andmekogu ruumiandmed ning ruumiandmeteenused peavad olema [Geodeetilise süsteemi määruses](#) kirjeldatud geodeetilises referentsüsteemis, tasapinnaliste ristkoordinaatide süsteemis ning kõrgussüsteemis (RAS § 30).

2.3. Eesti topograafia andmekogu andmete kasutamine

ETAK on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mille pidamise eesmärk on üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste andmete hõive, nende andmete alusel kaartide koostamine ja säilitamine ning kättesaadavuse tagamine.

Kontrollitakse, kas kooskõlastatava andmekogu ruumiandmete puhul on tegemist andmetega üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste kohta, mis on toodud [ETAKi põhimääruse](#) § 8. Juhul kui kooskõlastatavas andmekogus peetakse või töödeldakse topograafiliste nähtuste ruumiandmeid, peab andmekogu kasutama ETAK-i andmeid (RAS § 69). Samade andmete dubleeriv kogumine mitme andmekogu poolt ei ole lubatud. Erandi võib teha tuginedes RAS § 3 lg-s 4 toodule.

2.4. Ruumiandmekogumite ja osutatavate teenuste vastavus INSPIRE nõuetele

INSPIRE ehk Euroopa Liidu ühtne ruumiandmete infrastruktuur moodustatakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi kohaselt, mille eesmärk on parandada ühenduse ruumiandmete kättesaadavust ja koostalitlusvõimet kõikides liikmesriikides ja nende üleselt. INSPIRE infrastruktuur tagab, et ruumiandmed on võrguteenuste kaudu vaadatavad, allalaaditavad, transformeeritavad, kasutatavad ruumiandmeteenuste kaudu, need vastavad Euroopa Komisjoni poolt loodud ühtsetele standarditele, on koostalitlusvõimelised ning otsitavad metaandmete kaudu. INSPIRE esitab nõudeid ka andmekoosseisu osas ja seda eelkõige asutatavatele või tugevasti ümberstruktureeritavatele andmekogudele, mis sisaldavad direktiivi lisades toodud valdkondade ruumiandmeid.

Kontrollitakse, kas INSPIRE direktiivist tulenevad kohustused (RAS § 9, 10, 11, 81, 82) on täidetud vastavalt ajakavale.

Kontrollitakse, kas tegemist on [INSPIRE direktiivi lisades](#) loetletud ruumiandmevaldkonnadesse kuuluva ruumiandmekogumi ja -teenusega. Kui tegemist on INSPIRE ruumiandmevaldkonnaga, siis kontrollitakse:

- 1) kas ruumiandmekogumi ja -teenuste metaandmed on koostatud direktiivis sätestatud nõuete ja ajakava kohaselt;
- 2) kas metaandmete kirjeldused on kantud [Eesti geoportaali](#) infosüsteemi ja on ajakohased;
- 3) kas ruumiandmed ja -teenused on tasuta kättesaadavad ja koostalitlusvõimelised vastavalt rakenduseeskirjadele ning direktiivi ajakavale.

2.5. Aadressiandmete süsteemi kasutamine

Aadressiandmed on andmed, mille abil kirjeldatakse ning määratakse aadressiobjekti (nt hoone, korteri või maaüksuse) asukoht. Kõige sagedamini kirjeldatakse asukohta andmekogudes koha-aadressi kujul.

Aadressiandmete süsteemi (ADS) eesmärk on tagada aadressobjektide ühene identifitseerimine nii nende asukohas kui ka erinevates andmekogudes ning muuta võrreldavaks erineval ajal ja eri põhimõtetel esitatud koha-aadressid.

Koha-aadresside määramisel, muutmisel ning aadressiandmete töötlemisel on andmekogus ADS-i kasutamine kohustuslik. Kui andmekogu sisaldab aadressiandmeid, peab ta olema liidestatud ADS-iga. Põhjalikum ülevaade ADS-i kasutamisest on Lisas 3.

Kui menetleja tuvastab kooskõlastatava infosüsteemi andmekooseisus aadressiandmed, siis palub Maa-amet e-kirja teel RAS § 75 lg 7 ja [ADS-i määruse](#) § 4 alusel vastata kontrollküsimustele (vajadusel iga andmevälja kohta eraldi).

2.6. Kohanimeregistri andmete kasutamine

Kohanimeregistri volitatud töötlejana kontrollib Maa-amet muuhulgas ka kohanimede käsitlemist andmekogus vastavalt avaliku teabe seaduse ([AvTS](#)) § 43³ lõikele 2. Kohanimed on põhiaandmeteks ainult Kohanimeregistris.

Kohanimede puhul kontrollitakse eelkõige seda, et kohanimed päritakse [kohanimeregistrist](#) (KNR-ist) või kohanimeregistriga otse liidestunud registrist (näiteks ADS-ist).

Kui kohanimeregistris vajalikku kohanime ei ole, siis tuleb see KNR-is registreerida ja seejärel saab liidestuja seda kasutada. Näiteks kui teeregistrisse soovitakse registreerida uut silda, siis peab silla nime registreerima KNR-is. KNR-iga liidestuse loomisel on vaja iga liidestuja puhul leida optimaalne tehniline lahendus ning see on eraldi läbirääkimiste teema koostöös Rahandusministeeriumiga.

LISA 1. Kooskõlastusmenetlusel esitatavad küsimused

1. Kas kooskõlastatav andmekogu sisaldab ruumiandmeid (topograafilisi nähtuseid, aadresse, koordinaate)?

„Ei“ korral ei ole järgmistele küsimustele vastata vaja.

2. Kas kooskõlastatav andmekogu sisaldab ruumiandmeid põhiandmetena?

3. **Geodeetiline süsteem**

- 3.1 Kas andmekogus salvestatakse koordinaate?

„Ei“ korral liikuge punkti 4.

- 3.2 Kas kasutusel on kehtiv geodeetiline süsteem?

- 3.3 Milline on kasutatav geodeetiline referentsüsteem?

- 3.4 Milline on kasutatav tasapinnaline ristkoordinaatsüsteem?

- 3.5 Milline on kasutatav kõrgussüsteem?

4. **ETAK**

- 4.1 Kas kooskõlastatav andmekogu sisaldab andmeid üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste kohta?

„Ei“ korral liikuge punkti 5.

- 4.2 Kas kasutatakse Eesti topograafia andmekogu andmeid? Kui kasutatakse, siis palun kirjeldage milliseid andmeid ja kuidas kasutatakse.

5. **INSPIRE**

- 5.1 Kas tegemist on INSPIRE direktiivi lisades loetletud ruumiandmevaldkonna andmetega?

„Ei“ korral liikuge punkti 6.

- 5.2 Kas ruumiandmekogumid ja osutatavad teenused vastavad INSPIRE nõuetele?

- 5.3 Kas ruumiandmekogumite ja osutatavate teenuste metaandmed on loodud, kirjeldatud ning hallatud vastavalt nõuetele?

- 5.4 Kas metaandmed on kirjeldatud Eesti geoportaali infosüsteemis ning ajakohased?

- 5.5 Kas ruumiandmed ja -teenused on kättesaadavad ja koostalitlusvõimelised vastavalt rakenduseeskirjadele ning direktiivi ajakavale?

6. **Aadressiandmed**

Juhul kui aadressiandmeid kasutatakse andmekogus mitme erineva funktsiooni jaoks erinevalt töödeldavate andmerühmade kaupa, siis vastused on vaja anda iga rühma kohta eraldi. Näiteks salvestatakse isiku kontaktaadresse, mida on vaja hoida ajakohasena ja samas andmekogus ka arhiivitoimiku juures n-õ toimiku alustamisel sisestatud aadressi, mida ei uuendata – nende andmete töötlemine on erinev. Vaja on kirjeldada kõikide erinevate andmetöötlusjuhtude kohta kõiki alltoodud küsimusi.

- 6.1 Kas kooskõlastatav andmekogu sisaldab aadressiandmeid?

„Ei“ korral liikuge punkti 7.

- 6.2 Kas andmekogu on liidestatud aadressiandmete süsteemiga?

Kui „jah“, siis vastake ka järgmistele küsimustele ja vajadusel täpsustage liidestumise üksikasju.

- 6.3 Kas andmekogu on liidestunud ADS-ga otse või kaudselt? Kui otse, siis milliseid tehnilisi lahendusi liidestumiseks kasutatakse (ADS-i X-tee teenused, In-ADS, ADS-i

avalikud väljavõtted)? Kui kaudselt, siis millisest andmekogust aadressiandmed päritakse?

6.4 Millist peavõtit (ADOB_ID, ADS_OID, ADR_ID, koodaadress vms) kasutatakse andmete sidumiseks ADS-ga? *Peavõti on ADS-i identifikaator, mille alusel toimub näiteks andmete uuendamine ADS-ist jne.*

6.5 Milliste ADS-i andmetega (aadressikomponendiga, aadressiga, aadressiobjektiga vms) salvestatakse seos?

6.6 Millised ADS-i infosüsteemi andmed salvestatakse lisaks peavõtmele?

6.6.1 Kui lisaks aadressile salvestatakse ka posti sihtnumber, siis kas see päritakse ADS-ist?

6.7 Kas andmeobjekti väljale salvestatud aadressiandmed peavad olema igal ajahetkel ajakohased? *Ajakohasena hoidmine tähendab siin, et näiteks kui muutub küla, linna või tänava nimi või muudab omavalitsus maja numbrit, siis see muudatus on vaja võtta ADS-ist ja muuta liidestunud andmekogus vastavat aadressi. Siin ei mõelda seda, kui inimene või ettevõtte ise muudab oma asukohta (elukohta) ja sellega seoses muutub tema aadress (selliseid muudatusi ADS ei edasta).*

6.7.1 Kui aadressiandmed peavad olema ajakohased, siis kas aadressiandmeid ajakohastatakse regulaarselt?

6.7.2 Kui sageli aadressiandmeid ajakohastatakse?

6.7.3 Milliseid X-tee teenuseid andmete ajakohastamiseks kasutatakse? Kui kasutatakse muid tehnilisi lahendusi peale X-tee teenuste, siis palun kirjeldage neid.

6.7.4 Kas andmekogus säilitatakse aadresside muutmise ajalugu? Kui säilitatakse, siis palun kirjeldage, kuidas seda tehakse.

6.8 Kas andmekogu edastab aadressiandmeid teistele osapooltele (sh X-tee teenuste, avalike või suunatud rakenduste, veebilehtede jms kaudu)? Kui edastatakse, siis millistele andmekogudele, tarbijatele?

6.9 Millisest praktilisest vajadusest lähtuvalt aadressiandmeid kogutakse? Palun kirjeldage tööprotsesse, mille jaoks aadressiandmeid vajatakse.

7. Kohanimed

7.1 Kas infosüsteem sisaldab kohanimesid?

„Ei“ korral järgmist küsimust ei ole vaja vastata.

„Jah“ korral kirjeldage täpsemalt, milliseid kohanimesid ja vastake ka järgmisele küsimusele.

7.2 Kas kohanimed päritakse kohanimeregistrist? Kirjeldage kohanimedega seotud tööprotsesse.

LISA 2. Garantiikiri (e kinnituskiri)

Kui andmekogu sisaldab ruumiandmeid (sh aadresse), kuid seal esineb puudujääke ruumiandmete töötlemise osas, näiteks ei ole andmekogu ADS-iga nõuetekohaselt liidestunud, on tingimuslikuks kooskõlastuseks vajalik garantiikiri ehk kinnituskiri, mis sisaldab:

- 1) võimalikult täpset puudujäägi likvideerimise kirjeldust (aadressiandmete puhul näiteks eelanalüüsi, süsteemi aadresside kasutamise kirjeldust ja liidestumisviisi valikut Maa-ameti liidestumise juhendi tasemetel alusel jmt);
- 2) puudujäägi likvideerimise ajakava;
- 3) tööde rahastamise allikat;
- 4) vastutava isiku kontakte;
- 5) nõustumist sellega, et kui lubatud ajakavast kinni ei peeta, siis antakse Maa-ametile esimesel võimalusel teada ja kirjeldatakse viivituse põhjuseid, antakse uus kirjeldus eeltoodud punktidele ning taotletakse pikendust;
- 6) nõustumist sellega, et kui ajakavast kinni ei peeta ega pikenduse kirja ei edastata, siis sellele asutusele Maa-amet enam edaspidi tingimuslikke kooskõlastusi ei anna.

Garantiikiri võib olla kas tavaline e-kiri või vastutava isiku poolt digitaalselt allkirjastatud dokument:

- E-kiri sobib, kui täidetud on järgmised tingimused:
 - 1) andmekogu on asutamise faasis;
 - 2) taotletakse pikendust juba antud tingimuslikule kooskõlastusele.
- Digitaalselt allkirjastatud dokument on vajalik, kui andmekogu on jõudnud kasutusele võtmise faasi või edasi (nt muutmise faas).

Kui asutus ei ole oma lubadusi seni täitnud ja talle on varasema tingimusliku kooskõlastuse andmise käigus selgitatud, et lubaduse mittetäitmise korral talle enam tingimuslikke kooskõlastusi ei anta, siis Maa-amet enne kõikide nõuete täitmist andmekogu ei kooskõlasta.

Garantiikirjas antud lubaduste täitmise üle teostab järelevalvet Maa-amet.

LISA 3. Aadressiandmete süsteemi kasutamine

Aadressiandmete süsteemi kasutamise kohustus tugineb § 59 lõige 1, punktidele 1 ja 2.

Punkt 1 reguleerib nimetatud kohustust andmekogude pidamise puhul. Avaliku teabe seaduse § 43⁹ lõige 3 kehtestab **asutusesise andmekogu** puhul aadressiandmete süsteemi kasutamise kohustuslikkusele erandi. Seega asutusesiseks kasutamiseks mõeldud andmekogu puhul ei tulene aadressiandmete süsteemi kasutamise kohustus ruumiandmete seaduse § 59 lõike 1 punktist 1.

Punkt 2 sätestab teabevaldaja üldise kohustuse aadressiandmete töötlemisel aadressiandmete süsteemi kasutada. Nimetatud sättest tulenevalt on aadressiandmete süsteemi kasutamine kohustuslik sõltumata sellest, mis kujul andmeid töödeldakse (näiteks kas andmekoguna või mitte). Teabevaldajaks on muuhulgas riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus. Andmete töötlemine hõlmab ka andmete säilitamist. Punktile 2 ei kohaldu eelviidatud avaliku teabe seadusest tulenev erand.

Seega on aadressiandmete töötlemisel **aadressiandmete süsteemi kasutamine** teabevaldajale **kohustuslik** ning andmekogu peab olema liidestatud ADS-iga. Seda ka juhul, kui tegemist ei ole riigi infosüsteemi kuuluva andmekoguga.

ADS-iga liidestumise tingimused on täpsemalt sätestatud ADS-i määruses. St ei piisa ainult sellest, et aadress tuleb otseselt või kaudselt ADS-ist, vaid ADS-i määruse § 4 lg 4 kohaselt peab teabevaldaja ADS-i infosüsteemiga liidestumiseks tegema oma andmekogus järgmist:

- 1) viima oma andmekogus kasutuses olevad koha-aadressid vastavusse ADS-i infosüsteemi koha-aadressi struktuurilementidega ja looma teised vajalikud seosed andmekogu koostalitlusvõime tagamiseks;
- 2) seostama oma andmekogu koha-aadressid ADS-i infosüsteemi koha-aadressi identifikaatoriga või aadressiobjekti identifikaatoriga;
- 3) tagama oma andmekogus kasutatavate andmete seosed ADS-i infosüsteemi ajakohaste aadressiandmetega (sealhulgas koha-aadressi identifikaatori ja vajaduse korral aadressiobjekti identifikaatoriga). Arhiveeritud andmete seoste ajakohastamine ei ole vajalik.

Olemasolevate aadresside ADS kujule viimiseks ehk normaliseerimiseks on võimalik kasutada Maa-ameti pakutavat [massgeokodeerija](#) teenust või aadressiteksti normaliseerimise [X-tee teenust](#) *ADSnormal*.

Liidestus ilma X-tee teenuseid kasutamata

Kui andmekogu on loodud asutuse siseseks kasutamiseks ja/või ei kuulu riigi infosüsteemi (ei ole X-teel või salvestatud aadresse ei ole vaja ajakohasena hoida), siis on lubatud ADS-iga

liidestumine ka kasutades In-ADSi või ADS-i väljavõtteid avalikust rakendusest. Peavõtme salvestamine on kohustuslik, ka aega kinni jäävate aadresside puhul.

Eesti ja välismaa aadressid

Kui samas andmekogus on nii Eesti kui ka välismaa aadressid, siis on mõistlik hoida neid kas eraldi andmeväljadel või ühele väljale kogudes varustada atribuudiga, mis näitab, kas tegemist on Eesti või välisriigi aadressiga. Eesti aadresside puhul rakendub ADS-iga liidestumise nõue, välismaa aadresside puhul mitte.

Liidestumise nõuetele vastavuse kontroll

Kui menetleja tuvastab kooskõlastatava infosüsteemi andmekoosseisus aadressiandmed, siis palub Maa-amet e-kirja teel RAS § 75 lg 7 ja ADS-i määruse § 4 alusel vastata kontrollküsimustele (vt Lisa 1 punkt 6).

Kuna andmekogus võidakse töödelda erineva eesmärgi ja sisuga aadressiandmeid (näiteks tegevuskoht, kontaktaadress, juriidilise isiku aadress, füüsilise isiku elukoht, ürituse toimumiskoht jne) ja sellest tulenevalt on ka liidestus eri andmeväljade jaoks üles ehitatud erinevalt (näiteks ürituse toimumiskohta ei ole vaja uuendada, aga tegevuslooga seotud tegevuskoha aadress peab olema ajakohane; osa aadresse võetakse ADS-ist X-tee teenuste vahendusel, osa In-ADS-ist, osa Rahvastikuregistrist, Äriregistrist jne), siis tuleb anda vastused kontrollküsimustele iga andmevälja kohta eraldi.

Eeltoodud küsimustikule vastamisel ja muudes ADS-iga liidestumise küsimustes on abiks [ADS-iga liidestumise juhend](#) ja [seosmudelid](#). Vaata ka [ADS-iga liidestumise ülevaadet](#) Maa-ameti ja [vastuseid liidestujate korduma kippuvatele küsimustele](#) Maa-ameti Geoportaalil.

Aadresside uuendamise (liidestamise) taseme valik

ADS-iga liidestumise taseme valikut on kirjeldatud [ADS-iga liidestumise juhendis](#) lk 34-35. Liidestumise tasemete valiku üle otsustamine taandub kolmele põhiküsimusele:

1. Kas vajatakse maksimaalset töökiirust?
2. Kas vajatakse ajakohastuvaid aadresse? (Või piisab aadresside ühekordsest salvestamisest ja need ei pea uuenema?)
3. Kas vajatakse aadressi täpsustamise (ehk puuduva aadressi lisamise) võimalust?

Kõik need küsimused tuleb esitada mitte ainult andmekogu põhiselt, vaid vaadeldes iga andmevälja (andmevälja komplekti) vastavalt selle sisulisele funktsioonile.

Aadressi esmasisestamine

Esmasisestamisel on otstarbekas kasutada ainult valikvorme ADS-is olemasolevate aadresside vahel valimiseks (nt In-ADS-i teenust või midagi analoogset). Eesti elanike aadressid saab pärida Rahvastikuregistrist (kaudne liidestus, sobib tingimusel, kui salvestatakse ADS-i peavõti) ja ettevõtete aadressid saab pärida Äriregistrist (samuti kaudne liidestus).

Adressi täpsustamine (ADS-ist puuduva aadressi lisamine)

Üldiselt on selliste juhtumite arv kaduvväike ja puudutab peamiselt korterite ja äripindade numbreid (tähiseid). Kõigi elukondlike hoonete ja kehtivate maaüksuste aadressid on ADS-is olemas. Küsimus võib olla ainult selles, millist aadressi tahetakse kasutada. Kui nt maja omanik tahab kasutada teistsugust aadressi, kui omavalitsus on määranud, siis tuleb ikkagi valida ADS-is olev omavalitsuse poolt määratud aadress ja hiljem pöörduda omavalitsuse poole selle muutmiseks. Kui aadress ADS-is muudetakse, siis seose olemasolu korral muutub see kõigis liidestunud andmekogudes automaatselt.

Kui sisestaja ei leia ADS-is olemasolevate hulgast sobivat aadressi (enamasti korteri või äripinna numbrit), siis selle lisamisel andmekogusse peab sellest teavitama nii Maa-ametit kui ka asjaomast omavalitsust. Esmajärjekorras aitab Maa-amet tuvastada, kas aadress on ikka puudu või on „ütlus“ ekslik ja otsitav aadress on teisel kujul olemas (objekti aadress võib olla muutunud vmt).

Puuduv (täpsustatud) aadress tuleb võimalikult kiirelt ADS-i lisada. Kui aadressid ei ole ADS-i kujul (ega seostatud ADS-iga), ei ole tagatud, et tegemist on aadressiga, mis „viib kohale“. Seega tuleb andmekogu pidajal kaaluda, kas kontrollimatult sisestavate andmete kogumine on põhjendatud.

Nn „ütluspõhised“ aadressid

Kui vajadus on sisuliselt toimiva ja ajas uueneva aadressi järele, siis tuleb see salvestada ADS kujul ja siduda ADS identifikaatoriga süsteemi sisestamise hetkel – vajadusel andmekogu pidaja kontakteerub isikuga, kes aadressi „ütles“, et aadressi täpsustada.

Kui tegemist on selliste aadressidega, mis on n-ö ütluspõhised ja mida ei uuendata (aega kinni jäävad aadressid) ning oluline on säilitada nad täpselt sellisel kujul nagu nad näiteks reklaamvoldikutel, juhistel või lepingutes antud hetkel kirjas olid, siis ei ole ADS kujule viimine kohustuslik, kuid jällegi on küsimus, kas ja milleks selliseid andmeid kasutatakse (kui andmekogu pidajal ei ole teada ühtegi selliste aadresside **kasutamise vajadust**, siis on mõistlik üleliigsete andmete kogumisest loobuda).

Juhul kui aadressiandmeid kasutatakse ilma ADS-i seost tuvastamata, ei saa olla kindel, et tegu on sellise kirjega, mis viib konkreetse kohani (nt hooneni või korterini). Vabatekstilised (seostamata) aadressid on suures osas sisuliselt väärtusetud, sest praktika näitab, et umbes 1/3 taolisi kirjeid ei ole korrektsed (isikud ütlevad ja kirjutavad aadresse ebastandardsetl, aadressid muutuvad ajas jne). Aadressiandmete sisestamine vabatekstina ei ole kooskõlas eelmainitud seadustega ja ilma ADS-i infosüsteemi identifikaatoriteta ei taga aadressiandmete kvaliteeti. Seega on vaja ADS-i seose tuvastamiseks salvestada ADS-i infosüsteemi andmeatribuut (nt

ADR_ID või ADS_OID), mille kaudu on võimalik andmeid ADS-is kontrollida - nt kehtivuse infot, hilisemat muudatusinfot jne.

Kui ADS seose infot ei peeta vajalikuks salvestada, siis tuleb kaaluda, kas selliste aadressilaadsete kirjete kogumine andmekogusse on mingil viisil põhjendatud. Aadressi ainuke väärtus on sündmuse, objekti või isiku asukoha leitavuse tagamine. Aadressiandmete ajakohasuse ja selle geograafilises ruumis oleva asukoha vahelise seose olemasolu eest vastutab ADS-i infosüsteem. Aadressikirje ei oma andmekogus piisavat väärtust, kui ta ei ole seostatav objektiga (st tal ei ole ADS-i infosüsteemi seost).

Erandina ei ole ADS-i identifikaatori (peavõtme) salvestamine vajalik juhul, kui konkreetne seos isiku, toiminguga vm ja aadressi vahel võetakse üle teisest registrist ja seda ei uuendata/muudeta kunagi kolmandast allikast ega edastata nt X-tee kaudu omakorda teistele andmekogudele (tarbijatele). Näiteks kasutatakse andmekogus juriidilise isiku äriregistri aadresse ja neid uuendatakse alati läbi selle juriidilise isiku seose ja neid andmeid ei edastata sellest andmekogust teenuste kaudu. Seega puudub vajadus aadressiandmete süsteemi identifikaatori salvestamiseks, kuna aadresse ei ole vaja otse ADS-iga siduda ja ADS-ist või mõnest teisest registrist selle identifikaatori alusel uuendada, samuti ei uuenda nende andmete alusel omakorda oma andmeid mõni järgmine andmekogu. Samas tuleb aadressiandmete juures hoida ajatemplit, mis näitab, millise seisuga on aadress salvestatud. Sisemiseks kasutamiseks mõeldud andmekogudes, kus juba salvestatud aadressiandmeid ei ole vaja ajakohastada (näiteks dokumendihaldussüsteemides) võib samuti piirduda ajatempliga ning ADS-i identifikaatorit ei ole vaja salvestada. Kui aga seos isiku, toiminguga vms ja aadressi vahel luuakse esmakordselt vaadeldavas andmekogus, siis peab aadress olema alati varustatud ADS-i identifikaatoriga.

Eristada tuleb aadressi muutumist seoses isiku, tegevuskoha vm kolimisega ja sama koha-aadressi muutmist nt EHAK muudatuse või tänavanime, numeratsiooni vm aadressikorrastuse tõttu. Viimasel juhul tuleb andmekogus aadresse uuendada andmevahetuskihi (X-tee) kaudu automaatselt.

Juhul kui andmekogu sisaldab aadressiandmeid, kuid ei ole liidestatud ADS-iga, on vajalik tagada liidestumiseks vajalikud tehnilised arendustööd võimalikult kiiresti. Soovitame kaasata Maa-ameti aadressiandmete osakonda juba võimalikult varakult (arenduste planeerimise ja analüüsi etapis), et tagada nõuetele vastav ja konkreetse andmekogu vajadustest lähtuv lahendus liidestumisel ADS-iga.

Erandkorras on võimalik taotleda nõude täitmiseks lisaäega. Selleks peab andmekogu vastutav või volitatud töötaja esitama ametliku taotluse tähtaja pikendamiseks, milles on kirjeldatud, kuidas ja millal liidestumise nõue täidetakse. Maa-amet teeb seaduses sätestatud tähtaja jooksul otsuse taotluse rahuldamise kohta.

Posti sihtnumbrid

Valitsus kinnitas 28.09.2017 aadressiandmete süsteemi määruse muudatused, mille alusel on ADS riigi infosüsteemis põhiandmekogu, kus luuakse seosed aadresside ja posti sihtnumbrite (ehk postiindeksite) vahel. Seega on otstarbekas pärida posti sihtnumbrid ADS-ist.

Posti sihtnumbrid lisati aadressiandmete süsteemi arendustöödega 2019. aasta esimeses pooles. Posti sihtnumbreid haldab [Omniva](#). Vastavalt Omniva määratud reeglitele lisatakse ADS-i aadressidele posti sihtnumbrid ja muudetakse neid.

Posti sihtnumbreid väljastavad ADS-i X-tee teenuste viimased versioonid ja In-ADS. Sihtnumbrid on lisatud ka ADS-i avalikesse väljavõtetesse [Maa-ameti FTP serveril](#). Lisainfot saab [Maa-ameti geoportaalist](#).